

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Савченко Лариси Олексіївни про дисертаційну роботу

Іванової Олени Анатоліївни

на тему: «Формування активної професійної позиції

майбутніх фахівців сфери обслуговування в

освітньому процесі фахових коледжів»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії наук із спеціальності

01 Освіта / Педагогіка

015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Актуальність дослідження Іванової О. А. обумовлено стрімким соціально-економічним розвитком ринку послуг, який пов'язаний із посиленням процесів глобалізації економіки. Фахівці сфери обслуговування, мають бути готовими до виявлення активної професійної позиції в діяльності, яка дозволить усвідомлювати нові вимоги споживачів, створювати інноваційні способи обслуговування клієнтів, ініціювати й популяризувати послуги в межах різних соціальних середовищ споживачів.

Аналіз рукопису дисертації Іванової О. А. свідчить про вагомий теоретичний і практичний доробок з досліджуваної проблеми.

Зазначимо, що науковцем досить докладно проаналізовано результати відомих досліджень із проблеми формування активної професійної позиції. Як нам видається, актуальність досліджуваної проблеми, її методологічні та теоретичні засади одержали в дисертації Іванової О. А. належне обґрунтування, аргументацію та конкретизацію.

Відзначимо, що дисертація відповідає основним напрямам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання і кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля, проведених у межах комплексних наукових тем «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору»

(державний реєстраційний номер 0112U002287) і «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Теоретичну та практичну значущість дисертаційної роботи підтверджують такі результати:

1. Дисертанткою обґрунтовано сутність, структуру, показники й рівні сформованості активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування.

2. Розроблено й теоретично обґрунтовано технологію формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів.

3. Здійснено експериментальну перевірку ефективності технології формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів.

Нові факти, одержані здобувачем. Дисертація Іванової О. А. є комплексним дослідженням, у якому *уперше* теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено технологію формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів на підставі системного, компетентнісного, контекстного, особистісно-діяльнісного, функціонально-маркетингового підходів, що містить такі взаємопов'язані складники: проблемно-цільовий, методологічний, процесуальний, оцінно-рефлексивний; *уточнено* й *конкретизовано* понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблеми («професійна позиція», «активна професійна позиція», «фахівець сфери обслуговування», «активна професійна позиція фахівця сфери обслуговування», «педагогічна технологія», «технологія формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів»); *удосконалено* зміст, методи (тренінгові, ситуаційного навчання, проєктної діяльності) і форми навчання (лекційні, практичні й семінарські заняття), а також позанавчальної

діяльності (волонтерська, промоутерська, соціально-просвітницька), спрямовані на розвиток соціального, когнітивно-діяльнісного, комунікативного, особистісно-організаційного й рефлексивного компонентів активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації Іванової О. А. та змісту публікацій дисертантки дають змогу визначити наукову достовірність результатів дослідження. Дослідницею опрацьовано значний масив наукових джерел (221, з них –18 іноземними мовами), на підставі розгляду яких сформульоване власне бачення досліджувальної проблеми.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною методологічною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць і загалом не викликає сумнівів.

Значення для науки й практики отриманих результатів. Дисертаційна робота Іванової О. А. містить нові раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему. Обґрунтовані в дисертації результати впроваджено в процес професійної підготовки Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж харчових технологій та підприємництва Дніпровського державного технічного університету» (м. Кам'янське Дніпропетровської області) (довідка про впровадження №301/1 від 06.11.2020 р.), ДНЗ «Дніпровський технологічно-економічний коледж» (довідка про впровадження №363 від 11.11.2020 р.), ДНЗ «Дніпровський транспортно-економічний коледж» (довідка про впровадження №235 від 09.11.2020 р.), ЗВО «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка про впровадження № 295/2 від 19.05.2020 р.).

Основні положення дисертації можуть бути використані для

подальшого вдосконалення теорії і практики професійної освіти, зокрема при розробці посібників, програм спецкурсів для студентів із питань формування активної професійної позиції фахівця, у системі підвищення кваліфікації і перепідготовки педагогічних кадрів і самоосвітній діяльності викладачів закладів фахової передвищої освіти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. У Вступі правильно, чітко й конкретно вписано методологічний апарат дослідження, при цьому мета й завдання погоджені зі структурою та висновками роботи, а здійснений огляд проблеми дозволив представити здобуті результати.

У першому розділі **«Теоретичне обґрунтування суті активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування»** узагальнено розуміння змісту професійної позиції фахівця сфери обслуговування, підґрунтям якої визначено ціннісні концепції збереження здоров'я, психологічного комфорту клієнта, дотримання закону в професійній діяльності, досягнення оптимальної ефективності результатів професійної діяльності.

Особливо відзначимо в якості особистого здобутку Іванової О. А., уточнення змісту поняття активної професійної позиції фахівця сфери обслуговування як *стійкого цілісного інтегративного утворення особистості, що дозволяє фахівцеві сфери обслуговування усвідомлювати й застосовувати власні ресурси для реалізації в професійній діяльності на засадах соціальної спрямованості, креативності, ініціативності, комунікативної компетентності, та усвідомлення необхідності постійного професійного самовдосконалення відповідно до ситуації на ринку праці й розвитку професійної галузі.*

Відзначимо також практичний внесок дисертантки у вдосконалення змісту практичної підготовки майбутніх фахівців, що активна професійна позиція фахівця сфери послуг виявляється в спрямованості на постійне самовдосконалення та реалізовується через використання власного ресурсу (участь у тренінгах із набуття додаткових компетенцій), організацію

тимбілдингів (для власників бізнесу), спрямованість на кар'єрний розвиток працівника, що може актуалізуватись у межах командних заходів, є ще одним чинником виявлення фахівцем сфери послуг активної професійної позиції.

У структурі змісту цінностей професій фахівця сфери послуг і принципів активної професійної поведінки фахівців сфери послуг визначено структурні компоненти досліджуваного утворення: мотиваційного, соціального когнітивно-діяльнісного, комунікативного, особистісно-організаційного, рефлексивного.

Загалом позитивно підтримуємо викладені у другому розділі **обґрунтування та експериментальну перевірку технології формування активної професійної позиції фахівців сфери обслуговування**, в якому показана реалізація педагогічної технології *формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування*, як сукупності взаємодії викладачів закладу вищої освіти, спрямованої на становлення і розвиток особистості студента як майбутнього фахівця, умотивованого до постійного саморозвитку, ініціативного у використанні й популяризації інновацій у професійній діяльності.

Безперечно цінною є прикладна значущість роботи, особливо в частині опису формувального етапу експерименту та презентованої технології формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування, яка уявляє собою єдність складників: проблемно-цільовий (містить мету, завдання і попередню діагностику сформованості активної професійної позиції в студентів); методологічний (визначає методологічні засади, принципи реалізації зазначеної технології); процесуальний (представляє зміст реалізації технології); оцінно-рефлексивний (визначає критеріально-показниковий апарат дослідження, а також представляє рефлексію результатів експерименту).

У межах дисциплін («Організація обслуговування в закладах ресторанного господарства», «Основи маркетингу», «Основи психології»,

«Основи стандартизації», «Етика бізнесу», «Захист прав споживачів», «Соціальна відповідальність та ділове партнерство») відбувалась актуалізація суттєво нової інформації, яку мають засвоїти студенти, збагачувались форми й методи організації навчальної та професійної діяльності студентів.

Дієвість означеної технології підтверджено позитивними зрушеннями, що відбулися в усіх компонентах досліджуваного утворення і обумовлені застосуванням у професійній підготовці майбутніх фахівців сфери обслуговування таких видів діяльності: для мотиваційного компоненту – проектної квазіпрофесійної діяльності з моделювання навчально-галузевих форсайт-проектів; для когнітивно-діяльнісного компоненту – вправ на формування зміни ставлення споживачів до непопулярних товарів, створення командних проектів; для соціального компоненту – створення умов для збереження здоров'я працівників сфери обслуговування; для комунікативного компоненту – вправ із ефективною комунікацією, комунікативних бар'єрів, міжкультурної комунікації і комунікації з клієнтами-іноземцями, а також безконфліктної комунікації в стосунках «керівник – підлеглий»; для особистісно-організаційного компоненту – створення умов для виявлення студентами власних ініціатив в межах різних соціальних середовищ; для рефлексивного компоненту – вправ на рефлексію процесу навчання і власного професійного самовиявлення.

Педагогічний експеримент достатньо репрезентативний, його результати статистично опрацьовані, мають важливе значення для педагогічної науки й практики. Достовірність відмінностей між рівнями знань учасників контрольних та експериментальних груп після формувального етапу експерименту перевірено за допомогою χ^2 -критерія Пірсона і критерія Фішера.

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях. Основні теоретичні положення й результати дослідження відображено в 19 публікаціях, із них – 7 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті в зарубіжному виданні, 10 статей і тез доповідей у

збірниках матеріалів конференцій.

Дисертація містить 16 таблиць і 13 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 300 сторінок, з них – 163 сторінки основного тексту.

Висновки і рекомендації логічні і достатньо обґрунтовані. Виклад матеріалу в роботі послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Дисертація О. А Іванової засвідчує зрілий науковий світогляд дослідниці, досконале володіння методами системного аналізу, обізнаність з літературними джерелами у відповідній сфері.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи.

Оцінюючи загалом позитивно результати наукового дослідження, варто наголосити, на наш погляд, на таких зауваженнях та побажаннях:

1. У першому розділі у параграфі 1.1 «Суть професійної позиції фахівців сфери обслуговування» було б доцільно узагальнити досліджувальний феномен «професійна позиція», «позиція особистості», «активна позиція» фахівця сфери обслуговування у вигляді таблиці.

2. На наш погляд, в умовах пандемії варто запропонувати завдання з дистанційного навчання з використанням інформаційно-пошукових і довідкових систем, електронних підручників і навчальних посібників, програмно-технічних сервісів та створення відеопрезентацій.

3. Дисертаційне дослідження було б покращене завдяки висвітленню проблем гендерної відмінності підготовки та працевлаштування майбутніх фахівців сфери обслуговування.

4. Рецензовану роботу значно збагатили би завдання для самостійної роботи, завдання для студентів в період проходження виробничої, технологічної практик, план роботи гуртків / факультативів з формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Водночас висловлені недоліки не є принциповими та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, яка виконана на високому

науково-теоретичному й методологічному рівнях, містить різноплановий і ретельно опрацьований автором новий теоретичний і практичний матеріал.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підставу для висновку про те, що дисертаційна робота Іванової Олени Анатоліївни на тему: «Формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareestrovanoogo в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Офіційний опонент –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки
та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного
університету

Савченко Л. О.

Савченко Л. О.	
ЗАСВІДЧУЮ:	
Учений секретар	
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ	
[Signature]	
« 24 »	03 2021 р.